

100 ANYS DEL NAIXEMENT DE JOAQUIM AMAT-PINIELLA I 50 DE 'K.L. REICH'

A Mauthausen hi van ser deportats 1.659 catalans. En van morir 1.037. Amat-Piniella se'n va sortir i ho va explicar a la novel·la *K.L. Reich*. En el centenari del seu naixement, se'l vol rescatar de l'ostracisme.

SÍLVA MARIMON

BARCELONA. "L'Amat era un home extraordinari. És de les poques persones que a mi realment m'han impressionat, perquè cada vegada és més difícil trobar gent que vessi humanitat... Amb l'Amat hi havia alguna cosa de sorprenent, hi havia alguna força interior, que és el que em va fer seguir-lo i anar parlant amb ell", deia l'escriptora Montserrat Roig. De fet, va ser després de conèixer Joaquim Amat-Piniella (1913-1974), que Roig es va decidir a escriure *Els catalans als camps nazis*. Avui comencen els actes de celebració del centenari del naixement d'Amat-Piniella, l'autor de *K.L. Reich*, un dels testimonis catalans més importants de l'infern dels camps nazis.

És una figura doblement oblidada: el franquisme el va enviar a l'ostracisme i en democràcia tampoc s'ha fet gaire més per difondre la seva obra. "*K.L. Reich* és coneix poc i molt malament", explica Marta Marín-Dòmine, professora de literatura concentracionària a la Wilfrid Laurier University del Canadà. Ella ha estat batallant perquè l'obra d'Amat-Piniella pugui traspasar les fronteres. Se n'ha sortit. *K.L. Reich* serà traduït a l'anglès i al francès per primera vegada. No és l'única novetat que presenta l'any en què Manresa celebra el centenari d'un dels seus autors més tràgics.

El pijama amb forats de trets

"Ens van dur una mena de pijames fets amb roba ratllada de cotó. Estaven foradats i recosits per tot arreu. En molts d'ells encara es veia la sang, perquè els havia dut gent que havia estat afusellada, assassinada. Encara s'hi veien els forats dels trets", explicava Amat-Piniella. L'escriptor vomita la seva experiència a Mauthausen en un descans a Andorra, entre 1945 i 1946, i escriu *K.L. Reich*. És en forma de novel·la però els personatges són reals. La fórmula novel·lada és la millor per descriure l'infern: "És la més fidel a la veritat íntima dels que hem hagut de viure aquesta aventura", argumentava l'autor manresà. És un

Rescatar de l'oblit el català de Mauthausen

Avui comencen els actes de celebració del centenari de Joaquim Amat-Piniella, l'autor de 'K.L. Reich'

01

testimoni viu i escruixidor de la misèria, la fam i la mort que viuen entre filferres milers de republicans. A Andorra Amat-Piniella escriu una primera introducció que no s'arribarà a publicar mai: "Franco no havia volgut reconèixer-los com a súbdits, i el mariscal Pétain es nega a considerar-los voluntaris de França. Només Hitler els admeté per a devorar-los en el secret dels seus forns crematoris. Triade de criminals, responsables tots tres de la mort espantosa de 5.500 germans nostres a través de totes les tortures imaginables!", relata.

Una obra valenta i honesta

"No té res a veure amb l'obra de Primo Levi, que és el testimoni d'un jueu, ni de Semprún, que és el d'un resistent francès. Amat-Piniella ofereix un testimoni diferent, el dels republicans, i aquest testimoni polític és el que ha interessat menys, sobretot a l'Estat -argumenta Marín-Dòmine-. És una obra molt valenta perquè mostra les desavinences dins d'un camp nazi. Sorpren molt la reflexió que fa Amat-Piniella. És valenta i honesta. Descriu l'atracció en certs moments de tortura i també la solidaritat amb el dolor dels altres", afegeix.

L'historiador Jordi Planes, nebot de l'escriptor Ferran Planes, recorda la primera vegada que va veure Amat-Piniella: "Tenia sis o set anys. El Quim [com els amics anomenaven l'autor de *K.L. Reich*] acabava de tornar d'Andorra. Era l'any 1946. Es va asseure en una cadira de vime i ho va abocar tot. Va explicar tot el que havia viscut a Mauthausen, amb normalitat, sense èpica. Jo ho escoltava com si fos un conte, però tot era real. El que més em va impressionar va ser la descripció que va fer de la mort de Pere Vives".

L'amarga ironia del perdedor

Planes recorda les tertúlies fins a les tantes del seu oncle amb Amat-Piniella i altres intel·lectuals manresans: "El Quim era el que menys parlava, el més taciturn, però quan deia alguna cosa sempre l'encertava. Els seus comentaris sempre tenien un punt d'amarga ironia".

Joaquim Amat-Piniella va aconseguir deixar enrere la mort, la fam, la impotència i la misèria del camp de concentració, però després va tenir la sensació d'haver perdut tots els trens. Com molts altres vençuts, no va poder refer ni la

Les novetats editorials del centenari

'K.L. Reich' traspasa les fronteres

"Obtenir els drets va ser fàcil i també trobar editorials interessades a traduir *K.L. Reich*", afirma Marta Marín-Dòmine. Aquesta professora de literatura de la Wilfrid Laurier University, al Canadà, s'ha encarregat de traduir a l'anglès *K.L. Reich*. La traducció veurà la llum l'octubre del 2013. L'objectiu és que circuli per les universitats angleses, nord-americanes i canadenques. També a l'octubre sortirà la versió francesa, traduïda per Laurent Gallardo, i que publi-

carà l'editorial Kimé. Marín-Dòmine ara està treballant a aconseguir editor per publicar la versió italiana de *K.L. Reich*. Així doncs, el 2013, cinquanta anys després que la novel·la fos publicada a Espanya, serà traduïda per primera vegada i coneguda més enllà dels Pirineus.

Dues edicions diferents de la mateixa novel·la

Hi ha dues edicions en català de *K.L. Reich*. L'una és la que va publicar Joan Sales, l'editor de Club Editor, l'any 1963, i l'altra va veure la llum amb Edicions 62 l'any 2001. En el cas de la que publica Club Editor, l'autor va tenir 17 anys per modificar el text, sobretot pel que fa a l'estil. També va haver de passar, com totes les novel·les

escrites durant el franquisme, la censura. És la versió que Amat-Piniella dona per definitiva. La versió d'Edicions 62 és la que va localitzar David Serrano en una vella maleta que guardava el fill d'Amat-Piniella. L'escriptor i supervivent de Mauthausen la va escriure a raig, entre 1945 i 1946, molt abans que els testimonis de Primo Levi o Jorge Semprún sortissin a la llum. És una versió que Amat-Piniella mai va arribar a publicar mentre era viu.

seva vida personal ni la literària. Havia nascut per ser escriptor. Als 17 anys ja escrivia als diaris i apuntava un gran talent. Havia estat secretari personal de Francesc Marcet, l'alcalde republicà de Manresa, des del 1932 fins al 1936. Quan va esclatar la guerra va anar al front com a tinent d'artilleria, d'allà als camps francesos d'Argelers i Sant Cebrià i més tard, el 1941, a Mauthausen. No en sortiria fins al 6 de maig del 1945. Quan va tornar va continuar escrivint, però va publicar molt poc. A partir del 1946 va viure silenciàt. Sense poder tornar a la seva Manresa per raons polítiques, es va establir a Barcelona.

Va malviure fent diferents feines. Fins pocs anys abans de la seva mort, però, no va deixar la ploma. Fins i tot a Mauthausen, sobre trossets de sacs de ciment i amb un carbonet que bescanviava per la ració de pa, va escriure els poemes *Les llunyanies* (Columna, 1999).

01. Amat-Piniella. 02. Josep Arnal, Ferran Planes, Pere Vives i Amat-Piniella el 1940, abans d'entrar a Mauthausen. 03. L'escriptor el 1955. 04. Amb la seva dona, Maria Llaveries. ARXIU COMARCAL DEL BAGES

Joaquim Aloy HISTORIADOR MANRESÀ I RESPONSABLE DE MEMORIA.CAT

“Simbolitza una generació estroncada per la guerra”

● **¿S'ha fet prou per recordar Joaquim Amat-Piniella?**

Amat-Piniella ha estat víctima de l'oblit i hem de fer tots els possibles per recuperar-lo. A qualsevol altre país seria conegut i l'haurien traduït. Aquí ni s'ha estudiat prou a les universitats ni els mitjans li han fet gaire cas. *K.L. Reich* només va ser lectura obligatòria quatre anys, i ho hauria de tornar a ser.

● **Què aporta *K.L. Reich* a la literatura concentracionària?**

És important per la seva qualitat literària i és la novel·la de referència dels camps nazis. Els personatges de *K.L. Reich* són molt

pròxims; podrien ser el nostre avi o el nostre veí. Amat-Piniella va tenir la mala sort de perdre la guerra, patir l'exili i anar a parar a Mauthausen. L'anàlisi que fa de la condició humana és lúcida i serena malgrat els horrors que descriu. És una lliçó d'història del segle XX i el seu discurs continua sent vigent.

● **Quines accions proposa per rescatar-lo de l'oblit?**

La Generalitat hauria de liderar aquesta reivindicació. Fer tots els possibles per difondre la seva obra. S'hauria de reeditar. És necessari per tot el que simbolitza, pel seu compromís amb el país, pels seus ideals de llibertat i de justícia social. És el símbol d'una generació estroncada per culpa de la Guerra Civil.

Un any de celebració

Amat-Piniella torna a la capital del Bages per instal·lar-s'hi

● Una escultura irònica

Avui comença oficialment a Manresa el centenari de Joaquim Amat-Piniella amb la inauguració d'un conjunt escultòric de Ramon Oms, a iniciativa d'Òmnium Cultural del Bages i finançat per subscripció popular. L'escultura és força irònica. Els falangistes van expulsar l'escriptor després que presentés al Casino de la ciutat la novel·la *El casino dels senyors*. Ara, però, Amat-Piniella estarà eternament a la terrassa de la biblioteca de l'antic casino dels senyors, i mirarà amb ulls sorneguers, tot prenent un cafè, l'espai que abans era exclusiu de les classes més benestants. Avui també es lliurarà el 13è premi Amat-Piniella i el Brossa Quartet oferirà el concert *Músiques de l'Holocaust*.

● Estrena teatral de '*K.L. Reich*'

L'actor manresà Ivan Padilla dirigeix *K.L. Reich: home vs. camp*, la versió teatral de *K.L. Reich*, que s'estrenarà el 25 d'abril al Teatre Kursaal de Manresa. L'obra explica la lluita de l'Emili, el Francesc i l'Agustí per aclimatar-se al camp i sobreviure.

● Exposició amb imatges inèdites

Una exposició recorrerà l'obra i la vida d'Amat-Piniella. La mostra, que inclourà informacions i materials fins ara inèdits, permetrà conèixer amb detall la trajectòria vital de l'escriptor, polític i periodista. Des de la seva joventut, en temps de la República, fins a l'exili interior dels últims anys de la seva vida, passant per la Guerra Civil i l'experiència a Mauthausen. L'exposició s'inaugurarà a l'abril a Manresa, i a partir de l'octubre es podrà veure al Museu d'Història de Catalunya.

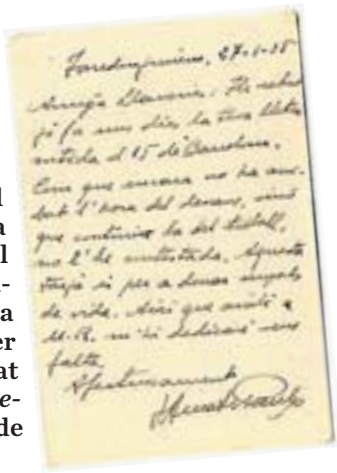
● L'opinió dels intel·lectuals

La web Memoria.cat recull l'opinió d'escriptors, periodistes, historiadors i polítics sobre *K.L. Reich*. Des de Vicenç Villatoro fins a Ramon Folch i Camarassa, passant per Pere Ysàs, valoren l'obra d'Amat-Piniella.

Contes i novel·les inèdites veuen la llum

Al llarg d'aquest any es publicaran diverses reedicions i novel·les inèdites d'Amat-Piniella. Al març l'editorial mallorquina Ensiola traurà una nova edició d'*El casino dels senyors*. És el 1956, en la presentació d'aquesta obra en què ironitza sobre les misèries de Manresa, que Amat-Piniella és amenaçat per les autoritats franquistes manresanes i expulsat de la ciutat. Ensiola també té previst publicar al llarg del 2014 *La pau a casa*. Al setembre l'editorial Fonoll publica-

rà una altra novel·la inèdita que David Serrano va rescatar de la maleta oblidada d'Amat-Piniella: *La clau de volta*. El llibre explica la història de dues generacions. El pare pertany a la generació dels que van perdre la guerra, i el fill no sap per què lluitar. L'any passat Bromera va publicar *Reptaule en gris*, un recull de contes inèdits.

A Contra Vent publicarà els articles combatius

L'editorial A Contra Vent publica a la primavera un recull amb els articles que Joaquim Amat-Piniella va publicar entre 1930 i 1937 a la premsa, en concret al diari *El Dia*, que era d'Esquerra Republicana, a Manresa. Quan comença a publicar té només 17 anys. “Té un estil molt desacomplexat, no eludeix cap polèmica i és molt crític”, explica Toni Mata, periodista del *Regió 7* i qui ha fet la selecció dels articles. “Hi ha articles polítics, escrits en el moment en què es pro-

clama la República, internacionals i sobretot de cultura i cinema”, afegeix Mata.

En total, l'edició de l'editorial A Contra Vent recull més d'un centenar d'articles escrits abans i durant el primer any de la Guerra Civil. “El que més m'ha sorprès és que és molt descarat, molt combatiu i gens ambigu, i també el fet que tot i l'edat amb què comença a treballar a *El Dia*, molt jove, té un gran bagatge cultural”, conclou Mata.